

VEGYESEK.

*Az Erdélyi Múzeum-Egylet orvos-természettudományi szakosztálya
orvosi szakának jegyzőkönyvei.*

1891. május hó 30-án tartott orvosi szakülés.

Klug Nándor „Adatok a madarak, különösen a liba emésztésének ismeretéhez” czim alatt jelentést tesz a libák emésztését és a madarak emésztő szerveinek az emésztés alatt elszenvedett változásait illetőleg tett kiterjedt vizsgálatairól. Vizsgálatainak eredményei mind újak, eddig ismeretlenek s részben az emésztés és felszívódás élettanát illetőleg jelentőségteljesek.

Az emésztést illetőleg úgy találja előadó, hogy a nyelőcső kevés szétszór-tan fekvő nyákmirigyei emésztő nedvet nem választanak el, hanem csupán a nyelőcsövet sikamlósan tartó nyálkát szolgáltatnak

A nyelőcső közvetlen folytatását képező előgyomor választja el a gyomornedvet. Ezen gyomornedv tartalmaz: pepsint, gyomoroltót és enyverjesztőt, mint szabadsavat a sósavat található még benne. A gyomornedv mindezen alkatrészei ugyanazon egyféle elválasztó sejtek termékei, azon sejteké, melyek az előgyomor összetett tömlős mirigyeiben foglalvák és az emlős állatok meg az ember fundus mirigyeinek fedősejtjeivel azonosak. A gyomornedv legnagyobb része a nyelőcsőbe, esetleg a madár begyébe ömlik s itt foly le legnagyobb részt a gyomoremésztés.

A gyomornedv által megpuhitott magvakat azután, a madaraknál a fogakat helyettesítő zúza morzsolja össze s így készíti elő a belekben folyó további emésztésre.

A belekben az emésztést a hasnyál végzi egyedül. A hasnyálmirigy e váladékának, ellentétben az emlősállatok hasonló váladékával, gyengén savanyú a kémhatása; jól emészt a fehérjéket, az enyvot és a szénhidrátokat (keményítőt), de nem alvasztja meg a tejet valamint a zsirokat sem hasítja zsirsavra és glicerinnre. Ha meggondoljuk, aránylag mily hosszú utat kell a bélbennéknak a belekben megtenni, akkor nyilván való lesz a szabad sav jelenlétének előnye is az alkali felett; mert a míg ez a rohadást előmozdítja, addig amaz megnehezíti azt. Érdekes, hogy a kukoriczával tartott libák hasnyála sokkal jobban emészt a kukoriczát, mint a búzát, borsót vagy rizst. Az a körülmény, hogy fehérjéket és enyvot is jól emészt meg a liba hasnyála, magyarázatát adja annak is, hogy előadó képes volt libát hússal hetekig táplálni.

A bélsőnek az emésztés alatt szenvedett változásait illetőleg, előadó az éhező liba nyelősővében foglalt nyákmirigyeket hengeralakú sejtekkel találja kibélelve. A sejtek magja a sejt alapi végén van. A sejtbennek világos, egynemű, gyengén finoman szemcsés. Jól tartott, tömött, libáknál ellenben a mirigyben többé-kevésbé apró, gömbölyű, gyakran kissé megnyúlt sejtek találhatók az előbbiek helyett, melyek között nyálka-fonalkák húzódnak el. A sejtmagot kevés, nehezen festődő sejtprotoplasma környezi; a mag maga gömbölyű és nagyobb mint éhező állatnál.

Az előgyomor nyálkahártyájának felületes része, éhező libáknál, keresztmetszeten hengerhámval fedett s egyszerű tömlős mirigyekből alkotottnak látszik, melyek között a mélyebben fekvő, a gyomornedvet elválasztó összetett tömlős mirigyek nyílásai a felületre vezetnek. A nyálkahártya felületével párhuzamosan készített metszetekből azonban kitűnik, hogy itt egymással sokszorosan közlekedő léczek vannak. E léczeket fedi a hengerhám. Mélyebben a léczek helyenként mindinkább közelednek egymáshoz, majd össze is olvadnak egymással; a szabadon maradt helyek mint egyszerű tömlős mirigyek folytatódnak még egy darabig a nyálkahártya állományába, a hol azután vakon végződnek. A tömlősmirigyek sejtjei megalvadó anyagot választanak el, mely nem csak a léczek közti tereket tölti ki, hanem az egész nyálkahártyát, mind védő réteg fedi.

Az előgyomor nyálkahártyája felületes részének ezen képétől teljesen eltér ennek szerkezete a tömött libáknál, vagy más madaraknál, midőn jóllakotak, például a varjunál. A nyálkahártyát védő váladék a léczeket fedő hengerhámsejtek elpusztultak, a léczek sőt a védő váladékot szolgáltató mirigyek is szétszaggatott törmelékként tűnnek fel, melyben szétesésben levő hengerhámsejtek, sima izomsejtek, feltűnő nagy mennyiségben pedig fehér vérszövet fordulnak elő. A hám tehát nem védi meg a gyomrot az önmérsztés ellen.

Az előgyomorban észlelthez hasonló az a változás is, melyet a vékonybél nyálkahártya emésztés közben elszenved. A bolyhok szövetét nem fedi hengerhám-csak törmelékeit e hámnak lehet a részben szétroncsolt szövetben megtalálni.

A nyálkahártya e változása, oly állatok előgyomrában és vékonybeleiben, melyek jól tenyésznek, sőt meg is híznak, arról tesz tanúságot, hogy ez állatok az evett eledelt nem csak megemésztik, hanem fel is szívják. Hogy a hengerhám jelenléte a felszívódásra nem multhatatlanul szükséges, a mint azt eddigelé hiszik, ezt a tett észleletek mint megdönthetetlen tényt bizonyítják. A fehér vérszöveteknek feltűnő nagy mértékben való jelenléte arra utal, hogy itt a felszívódást a szövetekben levő vérerek és nyirokutakon kívül, melyek mindenütt a felszívódást végzik, a leukocyták eszközlik.

1891. szeptember hó 18-án tartott orvosi szakülés.

1. Dr. *Genersich Antal* tnr. előadást tart: „Adatok a trichinosis kóroktanához“ czim alatt. (L. 265. l.) Ezen értekezés kapcsán, Genersich tanár indítványára a szakülés elhatározta, hogy a Nm. belügyi, továbbá a Nm. földmívelésügyi Ministeriumhoz felterjesztést intéz az iránt

1. Hogy mindazon helyeken, hol az ilyen vizsgálatra alkalmas szak-

közegek rendelkezésre állanak (pl. Budapesten, Debreczenben, Keszthelyen és Magyar-Óváron), a patkányok trichinára nézve, még pedig pontosan és a kellő kitartással (legalább 100 db.) megvizsgáltassanak s ily módon constatáltassék, hogy vajon a trichinosis ez állatoknál más helyen is előfordul-e, vagy éppen csak Kolozsvártt.

2. Hogy az esetben, ha az előzetes vizsgálat több helyen positiv eredményre vezetne, legalább azon üzletekben, hol nyers húsból készült és fonnysztás és rövid mesterséges füstölés után eledelül használt kolbásznemek, pl. a párizsi és lengyel kolbász, a szalfaládé stb. készülnek, az e czélra felhasználandó állatok húsa megelőzőleg kötelező trichin-vizsgálat alá vétessék és egyszersmind

3. a különben is ártalmas patkányok pusztítása alkalmas módon hatóságilag elősegíttessék.

2. Dr. *Belky János* tnr. „Idegen test a jobb szívpitvarban“ czim alatt a nyak-sérülésnek nem csak forensis, hanem physiologiai jelentőséggel is bíró esetét mutatja be, melyben a vena jugularis internába hatoló sértő eszköz a bonczvizsgálat alkalmával a jobb pitvarban találtatott meg. A sérülés egy törött üvegdélynnyel idegen kéz által ejtetett; a nyak bőrén a paizsporez elétől 4 és $\frac{1}{2}$ ctm.-nyire le és hátrafelé mélyre hatoló éles szélű lebenyes seb, — a vena jugularis interna mellső falán pedig 4 ctm. hosszú, behatoló az edény tengelyével párvonalos irányú folytonosságmegszakítás találtatott. A jobb szívpitvarból, annak felnyitásakor egy ovalis alakú 22 és 12 m/m. átmérőjű, borotvaélességű szőlekkal bíró, 0.8 gramm súlyú, 1 m/m. vastagságú üvegdarab esett ki. A jobb szívgyomrocsban 40—50 gramm levegővel kevert vér — a bal szívgyomrocs üres. A vena jug. int. vena anonyma és a vena cava belhártyáján sérülés nem találtatott.

A sérült a sérülésre közvetlenül összerogyott és valószínűleg azonnal meg is halt; tény, hogy a néhány percz múlva odaérkező orvos halva találta.

Előadó kizárhatónak tartja, hogy ezen üvegdarab a hullában magától saját súlyánál, vagy a hullával történt manipulatióval fogva jutott volna a szívpitvarba; ez ellen szólanak a boncztani viszonyok, továbbá az a körülmény, hogy a vizserek lumenje nem tátong, mert falzatuk a vértartalomhoz mérten többé-kevésbé összeesett. Hátra marad az a feltevés, hogy az üvegdarab a véráram és a szívó hatás alatt álló levegő által sodortatott a szívpitvarig.

A törvényszéki bonczvizsgálatot f. év augusztus havában dr. Kerekes Gyula kir. börtönorvos ur végezte, kinek szívességéből az üvegdarab a törvényszéki orvostani intézet gyűjteményében helyeztetett el.

3. Dr. *Höntz Kálmán* tanársegéd: „Trepanatio processus mastoidei“ két esetét és végül
4. Dr. *Genersich Gusztáv* tanársegéd „Insufficiencia tricuspidalis“ esetét mutatják be. (L. 261. l.)